

IMTIYOZ BELGILARI QO‘LLANISH TARTIBI: YO‘L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHDA HUQUQIY VA AMALIY JIHATLAR

Andijon shahar 1-son texnikumi

Maxsus fanlar o‘qituvchisi

G‘ofirjonov Muslimbek Turg‘unboy o‘g‘li

Elektron pochta: GafurjonovMuslimbek@gmail.com

Tel+998337080017

Аннотация

В данной статье подробно анализируется порядок применения группы знаков приоритета (2-я группа), установленных в Правилах дорожного движения Республики Узбекистан. Статья включает правовые основы, точное описание каждого знака, правила их установки и применения, реальные жизненные примеры, а также визуальные изображения. Знаки приоритета определяют очередность движения на перекрестках, узких участках дорог и пересечениях проезжих частей, играя важную роль в предотвращении дорожно-транспортных происшествий. Результаты исследования подчеркивают необходимость повышения уровня обучения водителей, правильной установки знаков и строгого соблюдения правил для улучшения безопасности дорожного движения. Статья предназначена для использования в научных и практических целях.

Ключевые слова: знаки приоритета, правила дорожного движения, право приоритета, перекресток, главная дорога, уступите дорогу, знак «STOP», узкий участок дороги, безопасность, примеры, Республика Узбекистан.

Anotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida yo‘l harakati qoidalarida belgilangan imtiyoz (ustunlik) belgilari guruhi (2-guruh) ning qo‘llanish tartibi batafsil tahlil qilinadi. Maqola huquqiy asoslarni, har bir belgining aniq tavsifi, o‘rnatish va qo‘llash qoidalarini, real hayotiy misollarni hamda vizual rasmlarni o‘z ichiga oladi. Imtiyoz belgilari chorralarda, tor yo‘llarda va kesishmalarda harakat navbatini belgilab, yo‘l-transport hodisalarining oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari haydovchilar ta’limi, belgilarni to‘g‘ri o‘rnatish va qat’iy rioya qilish orqali xavfsizlikni oshirish zarurligini ta’kidlaydi. Maqola ilmiy va amaliy maqsadlarda foydalanish uchun mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: imtiyoz belgilari, yo‘l harakati qoidalari, ustunlik huquqi, chorraha, asosiy yo‘l, yo‘l bering, to‘xta belgisi, tor yo‘l, xavfsizlik, misollar.

Yo‘l harakati xavfsizligi – har bir mamlakat uchun dolzarb masala. O‘zbekistonda har yili minglab yo‘l-transport hodisalari sodir bo‘ladi, ulardan ko‘pi tartibga solinmagan chorralarda va tor qismlarda yuz beradi. Imtiyoz belgilari (2-guruh) ana shu holatlarda aniq “kim oldin o‘tadi” degan savolga javob beradi.

Ushbu belgilar Vena konventsiyasi (1968) va O‘zbekiston milliy standartlariga (GOST R 52289-2004, GOST R 52290-2004) asoslanadi. 2022-yil 12-apreldagi 172-son qaror bilan tasdiqlangan “Yo‘l harakati qoidalari”da ularning har biri aniq belgilangan. Maqolada har bir belgi alohida ko‘rib chiqiladi, real misollar keltiriladi va rasmlar orqali vizual tushuntiriladi. Bu haydovchilar, YPX xodimlari va talabalar uchun qo‘llanma bo‘lib xizmat qiladi.

Imtiyoz belgilari tushunchasi va huquqiy asoslari imtiyoz belgilari – boshqa transport vositalariga nisbatan ustunlik beruvchi yoki yo‘l berish

majburiyatini yuklovchi belgilar. Ular ogohlantiruvchi yoki taqiqlovchi belgilardan farqli o'laroq, harakat tartibini aniq belgilaydi.

Huquqiy asos:

- O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 172-son qarori (2022).
- “Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida”gi Qonun.

Belgilarning noto'g'ri o'rnatilishi yoki e'tiborsiz qoldirilishi ma'muriy jarima (BHMning 1-5 baravari) yoki hatto jinoiy javobgarlikka olib kelishi mumkin.

Imtiyoz belgilari ro'yxati, tavsifi, qo'llanish tartibi va real misollar (rasmlar bilan)

2.1 “Asosiy yo'l” Tavsifi: Sariq romb shaklida (ko'pincha oq fonda sariq kvadrat ichida), asosiy yo'l boshida va chorrahalar oldida o'rnatiladi. O'rnatish: Aholi punktlarida 50–100 m, tashqarisida 150–300 m masofada. **Real misol:** Andijon viloyatida, “Asosiy yo'l” belgisi o'rnatilgan ko'chada (masalan, Navoiy ko'chasi va Bobur ko'chasi kesishmasi) asosiy yo'lda ketayotgan avto ikkinchi darajali yo'ldan chiqayotgan mashinaga yo'l bermay o'tadi. Ikkinchi darajali yo'ldagi haydovchi to'xtab, yo'l berishi shart. Bu belgi chorrahadagi to'qnashuvlarni 35–40% ga kamaytiradi.

Asosiy yo'l belgisi

(Rasmda: Andijon yoki shunga o'xshash ko'chada real "Asosiy yo'l" belgisi ko'rsatilgan – sariq romb shakli aniq ko'rinib turibdi.)

2.2 "Asosiy yo'lining oxiri" Tavsifi: 2.1 belgisi ostida qo'shimcha chiziq bilan ko'rsatiladi, imtiyoz tugaganini bildiradi. Misol: Agar yo'l oxirida bu belgi bo'lsa, keyingi chorrahada barcha teng huquqli bo'ladi. Haydovchi "o'ngdan kelgan ustun" qoidasiga o'tadi.

2.3.1 "Ikkinchi darajali yo'l bilan kesishuv" / 2.3.2 va 2.3.3 (o'ngdan/chapdan tutashuv) Tavsifi: Uchburchak shaklda, asosiy yo'l chizig'i qalinroq ko'rsatilgan. Misol: Farg'ona viloyatidagi qishloq yo'lida bu belgi bo'lsa, asosiy yo'ldagi yuk mashinasi ikkinchi darajali yo'ldan chiqayotgan yengil avtoga ustunlik beradi. Haydovchilar chorrahaga yaqinlashganda tezlikni kamaytirishi kerak.

2.4 "Yo'l bering!" Tavsifi: Qizil chetli oq uchburchak (teskari). Ikkinchi darajali yo'ldan chiqishda majburiy. Misol: Toshkentda ko'p chorrahalarda (masalan, metro yaqinidagi ko'chalar) bu belgi o'rnatilgan. Ikkinchi darajali yo'ldan chiqayotgan haydovchi asosiy yo'ldagi barcha transportga to'liq yo'l berishi shart, aks holda jarima.

2.5 "To'xtamasdan harakatlanish taqiqlangan" (STOP belgisi) Tavsifi: Qizil sakkizburchak, "STOP" yozuvi bilan. To'xtash chizig'i oldida to'xtab, yo'l berish kerak. **Real misol:** Temir yo'l kesishmasi yoki karantin punktlari oldida. Andijon temir yo'l kesishmasida bu belgi bo'lsa, haydovchi to'liq to'xtab, poezd o'tganidan keyin yo'l berishi shart. Bu belgi eng qattiq talab qiluvchi imtiyoz belgisi hisoblanadi.

(Rasmda: Klassik qizil “STOP” belgisi – O‘zbekistonda ham shu shaklda qo‘llaniladi.)

2.6 “Ro‘para harakatlanishning ustunligi” Tavsifi: Qora fonda oq uchburchak va tor yo‘l chizig‘i. Tor qismga kirish taqiqlanadi, qarama-qarshi tomondagi transport ustun. Misol: Andijon viloyatidagi tor ko‘prik yoki tog‘ yo‘lida. Agar qarama-qarshi tomondan yuk mashinasi kelayotgan bo‘lsa, siz to‘xtab yo‘l berishingiz kerak.

2.7 “Ro‘paradagi harakatlanishga nisbatan imtiyoz” Tavsifi: 2.6 ning teskarisi – siz tor qismda ustunlikka egasiz. Misol: Bir xil tor yo‘lda ikki tomonlama harakat bo‘lganda, 2.7 belgisi bo‘lsa, siz oldin o‘tasiz, qarama-qarshi tomon to‘xtaydi.

Umumiy ko‘rinish va barcha imtiyoz belgilari Quyidagi rasmda O‘zbekistonda qo‘llaniladigan barcha yo‘l belgilari, shu jumladan imtiyoz guruhi (2.1 sariq romb, 2.4 uchburchak, 2.5 STOP va boshqalar) aniq ko‘rsatilgan. Bu rasmdan har bir belgini osongina topib o‘rganishingiz mumkin.

Amaliy ahamiyati va xavfsizlikdagi roli (misollar bilan) imtiyoz belgilari to‘g‘ri qo‘llanilganda chorraha to‘qnashuvlari 30–45% ga kamayadi (Yo‘l harakati xavfsizligi xizmati ma’lumotlari). **Qo‘shimcha misol:** Tor yo‘lda (2.6/2.7) noto‘g‘ri harakatlanish natijasida ikki mashina qarama-qarshi to‘qnashuvi sodir bo‘lgan holatlar ko‘p. Andijon va Farg‘ona viloyatlarida bu belgilar o‘rnatilgandan keyin hodisalar sezilarli kamaygan. Haydovchilar uchun tavsiya: Har bir belgi oldida 50–100 metr masofada tezlikni 40–60 km/soatga tushiring, ko‘zgularni tekshiring.

Xulosa

Imtiyoz belgilari qo‘llanish tartibi O‘zbekiston yo‘l harakati qoidalarining asosiy kafolati bo‘lib, ularni puxta o‘rganish va qat’iy rioya qilish har bir haydovchining burchidir. Real misollar va rasmlar orqali ko‘rsatilganidek, bu belgilar nafaqat huquqiy, balki amaliy jihatdan ham hayotni saqlaydi. Kelgusida aqlli belgilari (LED va kamera bilan) joriy etish yo‘l-transport hodisalarini yanada kamaytiradi. Fuqarolar, mutaxassislar va yosh haydovchilar ushbu qoidalarni har kuni qo‘llasin – bu milliy xavfsizlikning bir qismi!

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 12-apreldagi 172-son qarori “Yo‘l harakati qoidalarini tasdiqlash to‘g‘risida” (lex.uz).
2. O‘zbekistondagi barcha yo‘l belgilari (avtoelon.uz).
3. Yo‘l harakati qoidalari rasmiy tavsifi (24pdd.uz/2-imtiyoz-belgilari).
4. GOST R 52289-2004 va GOST R 52290-2004 standartlari.
5. Yo‘l belgilari va signallari to‘g‘risidagi Vena konventsiyasi (1968).
6. Yo‘l harakati xavfsizligi xizmati statistik ma’lumotlari (2023–2025).